

Úrhán ndi úrir Kúrihi mó'os distritá ét'eb pa ú'u éts'ah

Ndi Kúrihi úrir botá ét'e be ú'u éts'ah ki úrir ndi úre' it'í me uráwá égas kibj'e, kí'í é'i ráwá ndi ku'óúbó'n Kúrihi índísímá ki sizé'n be ná'u túsá'n, ki j'e be ú'ur ndi Podér Ejekutíbo egá' túkharín, Podér Lejislatíbo ndi egá' ki Podér Judisiál ndi egá' kibj'e. Ndi Podér Lejislatíbo be rinhi ére'r ér'eh pa waná'í ku'óúbó'n Kúrihi, ndi Podér Lejislatíbo be ú'ur diputáador ki senadores egá'. Diputáador'o waná'í úrir késiwú mó'os representá ét'eb ndi Kongrésó ndi Unión níhi, ki béngi tín'uh sápha be éts'ahgo'.

Kábe' ndi ku'óúbó'n Kúrihi índísímá ki sizé'n ná'u túsá'n, waná'í úrir, sé írúr sé mánír úts'a bóto ni mu rínkha'r míndeh. J'e ndi ú'ur diputáado éts'ah, pa mahár íri' égeh'b, ké úbó' ndi úrir egá' kí'ihá úbó' ér'ahn ki úrir ni wá be énkha'rb pa kíndé' ndi ú'u diputáador éts'ah. Waná'í ndi éku' diputáado it'í úrir ni mu rínkha'r be representá ét'eb, k'ábí'e ké'í ndi túká ú'e. Ígó' úbó' ndi táta'n ém'ah distríto elektorál, éndi ita' chínch'er, éndi ita' ére'r, purmhé' úrir ndi ígó' egá' etsó' mu nánkha'r, etsó' ni kí'ta s'í'ih mapérm'e me kí'ta ita' tín'uhkarírm'e.

Ndi Kúrihi ut'é Richhír Konstitusión Polítika, ígó' be rinhi éni' ki éma ma ndi ku'óúbó'n Kúrihi 300 distríto ni éga' éwe, ki ndi éku' úrir ndi nt'a distríto mó'os mahár nánt'a ú'u diputáado federál nehé éts'ah. Ndi éku' estáador up'ih Richhír Konstitusión Polítika ki ich'ah ékhar ki ígó' kibj'e rinhi égi' pa úts'a diputáador éts'ah, segú ke'í distríto elektorál ndi éga' ékhar.

¿Nánt'a distríto elektorál man'úiro'?

Ndi nánt'a distríto elektorál nánt'a úbó' író', ki ndi ku'óúbó'n Kúrihi me nant'é estádon distríto wá be úrir ich'ah pa mahár ú'u diputáador me diputáador éts'ah. Waná'í diputáador ndi éts'ah, ndi kí'í, etsó' k'ábí'e ké'í úrir ndi túká ú'e ki representá ú'eb ná'í nánkha'r.

¿Man'úriro' ndi nt'a distritación elektorál?

Ma nánt'a úrhán író', ki Institúto Nasionál Elektorálre (INE), ma tangwín. Ndi waná'í Kúrihi kimbó' író' úrhán wa be úbó' ndi úrir egá ér'ahn ki distrito elektorál et'ír pa kíndǵ' ubés úr'u diputáador éts'ah, sé diputáador federál me diputáador ndi estáador mó'os.

¿Man'íran be i'áhn író'?

Ni i'áhn író', pa mahár íri'r be úrir níhi ets'áhb ki íri'r distrito elektorál ék'íhr, ki pa ndi waná'í Kúrihi kimbó' í'e ndi úr'u éts'ah waná'í distrítor mu rínkha'r tukante ke'í úrir ndi ígó' egá, í'é be ki mahár waná'í úrir ndi nt'a distrito mó'os úts'a bóto tshá erhób, kínu' ígó' bóto ná'í be mu rínkha'r mínkeh.

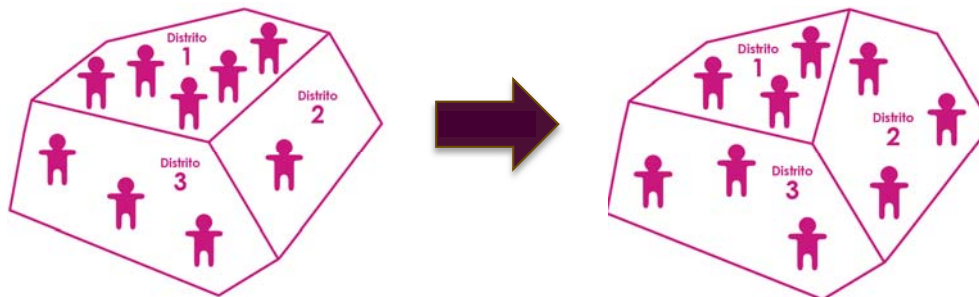
¿Man'íran be distritación elektorál etsó' ratshá?

Ni i'áhn ki etsó' ratshá író', kínu' súnghóta' úbó' ndi úrir egá mu í'ís be ipór, í'ís be mapé úrir bur'í egá, í'ís be mapé úrir erúr, me kí't'ab ki érehr ur'ós érhǵ' n nt'a mán'ih úbó' be éndir egá. Kí'í wá tígi be kábe'í sápha ndi ewá distritos níhi mapé me tín'uhkarí úrir egá, ki í'e be sa' ki sínkha'r me ígó' distrito elektorál tukante kábe'í úrir ndi níhi egá. Kí'í wá tígi be ni i'áhn ná'ís ígó' distrito elektorál tshá ranhú síkhá mu rínkh'ar me úme tukante úrir ndi ígó' egá, etsó' gu né'e pa mahár ná'í distrítor ránkha'rb.

¿Man'írinhi'o égi' pa ndi nt'a distritación?

Pa mahár distrítor elektoráles íri'r gák'íhr waná'í be gánkha'rb tukante ndi kábe'í úrir be etsó' nánt'a distrito rákhar. Ndi nánt'a distrito níhi múnisipior ná'ir be ma etsó' náthǵ', ndi nánt'a distrito ma etsó' nt'a figúra jeométrika nánkha'rés, ndi nánt'a distrito ma etsó' man'ísíwú éku' mánó rákhar pa mahár úrir úrhán íri' rágeh'b me pa mahár nát'áhr, kumu mápa, lámbrá, kúri, ki man'ísíwúr kí't'aki.

Kumu sa' káne énu' mape úrir úbó ni má'íhr be egá, máske í'e ígó múnísípor ndi éza'r egá etsó' ni waná'í be ramóhrb pa mahár úr'u ráts'ah, me ígó'há éza'r kíbí'e mahár úr'u nat'í sikhá ndi ráts'ah.

¿Man'íúba' be distritación etshá ki kábe' ét'e etshá?

Ndi sáphas 2016 ki 2017 be INE distritación gatshá sé distritación ére'r (federál) ki distritación chinch'er (lokál). Estádor ndi distritación lokál gatshá kí'í'o: Baja Kalifórnia Sur, Kampéche, Kolíma, Chápas, Títá Kúrihi, Gwánájuáto, Gerréro, Jalísko, Estádo ndi Kúrihi, Michuakán, Morélos, Nuebo Lión, Kísi, Sálí Putusí, Sonóra, Tabásko ki Yukatán.

Ndi éku' kí'í estador úrir gába'r ki tamhús pa INE ígó' ndi éku' úr'ur éza'r, úrir ndi partido polítikor ék'uhn ki uráwá égas, úr'ur ndi estádor mó'os, úr'ur múnísípio mó'os, diputádor estádor mó'os, úr'ur elektorál sé estádor mó'os ki federál kíbí'e, ki wná'í úrir, úrhán ndi distritación elektorál gawá'b ki gasér ké í'e ndi író' úrhán.

Úrhán tukante distritación ndi gatshá ké úbó' ndi ránzor éza'r éwe, INE ma éza'r gáwa'r pa urá gápi tat'áhr ki gandáhb man'ígó' kuriémhá me kábe' én'uh tukante ndi dístríto elektorál gák'ir ki úrir ndi níhi gats'áhb, kíbí'e pa táts'ahn kégó' be úrir úts'a dístríto nánde' táhɛ' pa mahár ígó' be úp'ih richhír gatshá.

¿K'ágó' éku' partisipá ét'e ndi úrir imhús?

Fóro ndi úrir imhús kí'í éku' úrir'o ét'úr: úrir ndi partido polítikor egá' ki úre' it'í, úr'ur ndi estádor ki múnisipior mó'os, diputádor estádor mó'os, úr'ur elektorál sé estádor mó'os ki federál kibí'e, úr'ur éza'r ki kít'aki waná'í úrir.

¿Mán'íúba' be úrir éba'r pa it'áhr ki rinhi er'áhb?

Pa kí'í úrhán ndi distritasién, máskeb waná'í úrir tamhús pa máre' gap'ín, kibí'e tása' waná'í úr'ur éza'r ndi estádor mó'os nehé gába'r pa rinhi gámháb. Kíkú gámhá kábe' er'í rát'e pa mahár waná'í ránzo éza'r ramóhrb ndi nt'a dístrito elektorál níhi, úr'ur elektorál kí'í rinhi'o úr'ur éza'r gatshér pa ígór kibí'e gámhá sikhá íri' éreh me úme, ki í'é be pa mahár waná'ir ndísímá táthé'' kábe' ndi dístrito elektorál er'í rák'íhr ki úrir ndi er'í níhi rats'áhb.

Kíndé'' ubés, INE ndi ut'é júnta utshá sé lokál me distritál, ígór be úr'ur éza'r rinhi ándi gambíhr, tukante kábe' ndi er'í dístrito rák'íhr ki úrir níhi rats'áhb. Sa' ndi ná'ír rinhi íri' gár'eh ki úrhán ndi distritasién elektorál íri'r be gatib INE mahá'ta' rinhi gáts'ahn tukante ndi distritasién elektorál lokál satí, kíndé'' ubés, kibí'e gú té'e be distritasién federál gatshá.

Instituto Nasionál ndi Úrir Uríúza' tangwib ki Comisión Nasionál ndi waná'í Éza'r ékés, író'sre úr'ur ndi INE egá' agéts'es pa be mahár ki ídísímá úr'ur éza'r urá gápi tat'áhr ki rinhi íri' gár'eh.

¿K'ágó' éku'o rinhi émháb í'e ndi éza'r éba'r ki rinhi er'áhb?

Úr'ur éza'r ndi késíwúr ránzo úza'r mó'os ki ígór eza'r ndi ur'ós úbó úre' it'í me uráwá egás.

¿Rinhi it'áhn'e! Ku'óúbó'n Kúrihi ita' mín-deh í'e ndi ná'í katá úgin, ¿Engwá ná'í katá úzahné!